

DE GENTSE TONEELSCHOOL

Mieke DE JAEGHER

In het Documentatiecentrum voor Dramatische Kunst te Gent kan de geïnteresseerde heel wat documentatie inkijken over de Gentse Toneelschool, een instelling die bestond van 1911 tot 1958. Voor deze bijdrage zijn de documenten in het centrum heel nuttig geweest, alsook het persoonlijk archief en de herinneringen van oud-directeur Rodolphe de Buck. Het nu volgend artikel schetst de evolutie van die school.

1. Voorgeschiedenis.

A. Het Toneelverbond en de Amsterdamse Toneelschool.

Het is pas in de tweede helft van de negentiende eeuw dat er meer aandacht aan de toneelopleiding wordt geschonken. Vooral de Nederlandse Letterkundige Congressen van 1867, 1869 en 1896 respectievelijk gehouden te Gent, Leuven en Antwerpen hebben daartoe bijgedragen.

Tijdens de samenkomst van 1867 klaagt Julius Vuylsteke over de armzalige toestand van het toneel in het algemeen. Hij zegt dat de eenheid tussen Noord en Zuid nergens duidelijker uit blijkt dan uit de gebrekkigheid van het toneel, dat nog altijd teveel beïnvloed is door de rederijkerstraditie. De dramatische gave is er duidelijk wel maar ze heeft zich nog niet kunnen ontwikkelen. Bovendien bestaat het repertoire meestal uit vertalingen en getuigen de opvoeringen van een gebrek aan algemene opvoeding en kunstgevoel. De spelers gebruiken een gruwelijke declamatietoon en vooral bij de Vlamingen "kan de

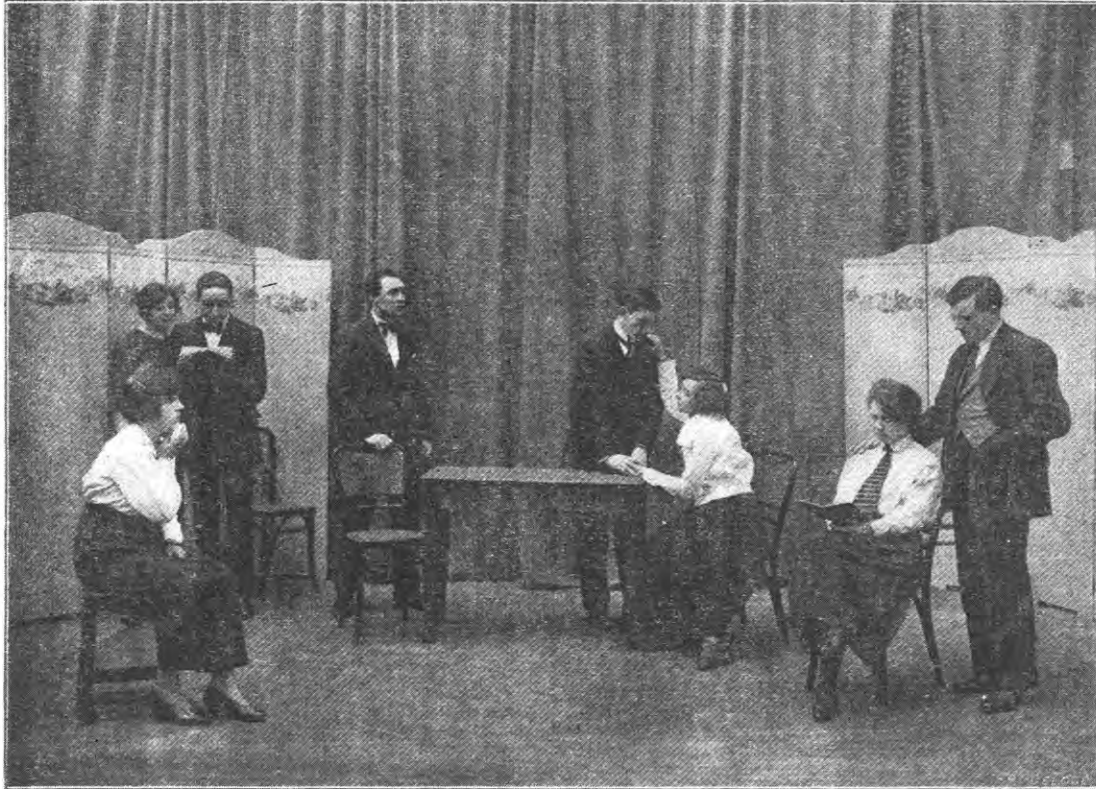
uitspraak op het toneel tot school dienen om te leren, hoe men onze taal niet moet spreken".¹ Het middel om aan deze toestand iets te doen is volgens Vuylsteke niet moeilijk te vinden: er moet een volledige toneelschool komen. De lessen uitgalming die aan de conservatoria worden gegeven zijn namelijk volkomen ontoereikend. Maar het bestaan van een opleidingsinstituut wordt, steeds volgens Vuylsteke, tegengewerkt omdat acteren nog altijd geen beroep is en maar niet boven de liefhebberij uitstijgt. Kortom: de toneelspeelkunst moet een dagbezigheid worden. Verder vraagt hij aan de Belgische en Nederlandse regering degelijke toneelscholen op te richten. Voor Vlaanderen betoont vooral Max Rooses zich heel enthousiast. Op het congres in Leuven wordt door de Nederlander J.N. van Hall het voorstel ingediend tot oprichting van "Het Toneelverbond", dat, na wat over en weer gepraat, zijn definitieve vorm krijgt. Het verbond moet proberen de belangstelling voor het Nederlandstalig toneel te wekken en het moet de theatrale belangen met alle beschikbare middelen verdedigen. Dit omvat dus ook de eventuele oprichting van een toneelschool.

Bovendien zal jaarlijks op het Nederlands Letterkundig Congres verslag worden uitgebracht van de werkzaamheden van het Toneelverbond. In een volgende vergadering benoemt men tenslotte de commissie van het Verbond: de heren Jan van Beers, Hendrik Jan Schimmel, Max Rooses, Jacobus Jan Cremer, Emmanuel van Driessche, Gerard Keller, Johannus Josephus Herman Verhulst, Karel Miry en J.N. van Hall, secretaris.

In Nederland gaan bepaalde theatermensen, vooral door de steun van het Toneelverbond, in 1874 over tot de stichting van een toneelschool in Amsterdam. Johan Heinrich Rennefeld wordt de eerste directeur. Deze school komt dus vrij vlug na het congres van 1869 tot stand, naar toch is er ook in Nederland tegenkanting geweest. Er klinken dezelfde bezwaren als overal.

Het toneel zelf moet de school zijn voor het theaterberoep: praktische en algemene kennis leert de acteur op de planken, niet op de school. Om de argumenten te steunen wordt naar de "sterren" verwezen die het toch ook stevig gemaakt hebben zonder een voorafgaande opleiding. Het Toneelverbond, en vooral J.N. van Hall, reageert tegen deze toestanden en uiteindelijk wordt "De Toneelschool" gesticht. Het leerplan richt zich vooral naar de opvattingen en de schema's opgesteld door de Duitsers Eduard Devrient, Otto Banck, G. Isigat en Dr. Herman Weisze. De school mocht zich niet vergalopperen aan oppervlakkige declamatie of toneelspeelkunst. Zij moest vooral een praktische, hogere toneelschool worden.

Op het Nederlands Letterkundig Congres van 1896 te Antwerpen wordt er voor de zo veelste keer over de toneelopleiding gesproken. Op dat moment kan de Amsterdamse Toneelschool al op een ervaring van ruim twintig jaar bogen. De Antwerper naar Gust de Lattin klaagt erover dat er in het Zuiden, op enkele privé-initiatieven na, nog altijd niets gebeurd is. De declamatiescholen die er zijn en waarvan beweerd wordt dat ze volwaardig onderwijs brengen, zijn niet voldoende. Wat nodig is, is een volledige toneelschool, en hij verwijst in dit verband naar Amsterdam. Marcellus Emants daarentegen vindt het volkomen onbegrijpelijk dat Gust de Lattin in Antwerpen een toneelschool zou willen oprichten. Hij verwijst naar de wens tot verbroedering tussen Noord en Zuid, geuit op de vorige congressen. Hij beweert dat het Amsterdams instituut er even goed is voor België als voor Nederland. Laat de Vlamingen naar Amsterdam gaan en de kosten van het instituut zullen verminderen. Bovendien worden de Vlaamse studenten op die manier enige tijd uit hun omgeving verwijderd en kunnen ze zo een zuiverder uitspraak aankweken. Dit voorstel wordt zowel door Max Rooses als door Pol de Mont gesteund. Verder wordt er nog gediscussieerd over het uitbouwen van de declamatieklassen door er toneelklassen aan toe te voegen. De beste leerlingen zouden

Les in samenspel. Leraar: Luc Van de Putte (Uit de brochure: De Tooneelschool van Gent 1911-1921)

dan eventueel met de geldelijke steun van het Zuidnederlandse verbond kunnen gaan studeren aan de Amsterdamse Toneelschool. Hierover wordt gedurende de verschillende vergaderingen van de derde afdeling van het congres duchtig geredetwist. Uiteindelijk blijft de toestand in Vlaanderen wat hij altijd al geweest is. De declamatieklassen blijven en hier en daar wordt er een initiatief genomen dat, in een breder kader gezien, weinig of niets te betekenen heeft.

B. Impuls tot en stichting van de Gentse Toneelschool.

Vanaf 1896 verblijft de Nederlander Arie vanden Heuvel (1860-1934) in België, en dit voor de daaropvolgende vijftig jaar. Hij was een van de eerste afgestudeerden van de Amsterdamse Toneelschool. Hij promoveerde er na twee jaar studies en gedurende de vijftien daaropvolgende jaren deed hij heel wat toneelervaring op.

Nadat hij het voorstel om naar Gent te komen met beide handen aangegrepen had, mocht hij hier heel wat hoofdrollen vertolken en fungeerde hij ook als regisseur. Arie vanden Heuvel was echter helemaal niet tevreden over het artistieke peil van de Vlaamse toneelspelers. Hier gold namelijk nog altijd het zogenaamde "stersysteem". Het enige wat daarbij telde was de individuele prestatie, met als gevolg dat homogeniteit en stijl ver te zoeken waren. Die toestand werd helemaal niet verholpen door de declamatieklassen van het conservatorium, en daarom stichtte Arie vanden Heuvel in 1898 zijn "Tooneelklas" onder auspiciën van het Algemeen Nederlands Verbond, met als grote voorbeeld de Amsterdamse Toneelschool. In zijn klas gaf hij praktisch les in lezen, voordragen, spreken en vooral spelen. De leerlingen gaven vertoningen als oefening en dikwijls speelden ze op feestjes van het A.N.V. in 't Notarissenhuis en in het Grand Hotel. In 1903 werd Jan Oscar De Gruyter leerling van Arie vanden Heuvel. We kunnen

aannemen dat de opleiding in de toneelklas de basis heeft gelegd van de in 1909 door De Gruyter gestichte "Vlaamse Vereniging voor Toneel- en Voordrachtkunst".

Ondertussen werden onder het bestuurderschap van Honoré Wannijn nog heel wat Nederlandse acteurs en actrices in het Gentse gezelschap opgenomen.² Hierdoor viel het verschil tussen de ongeschoolde Vlamingen en de degelijk onderwezen Hollanders heel sterk op.

In de jaren 1901, 1902 en 1906 werden comités opgericht telkens met de bedoeling een of twee markante figuren uit het Gentse toneelleven te vieren. De voornaamste leden van het comité van 1906 waren Paul Verbauwen en Edward de Vynck (voorzitters), Karel Lybeert en Oscar Roels (ondervoorzitters), Emiel van Goethem en Lodewijk Lievevrouw-Coopman (secretarissen) en Henri de Gezelle (penningmeester). Tijdens de bijeenkomsten in het Vlaamse Huis werd er natuurlijk al eens over de toestand van het toneel in Vlaanderen gesproken en vooral Lodewijk Lievevrouw en Paul Verbauwen, die inmiddels dikke vrienden waren geworden, hadden het er dikwijls over.

Vooraf bij Lievevrouw is toen als gevolg van de ongelijke acteursprestaties en het onevenwichtige ensemblespel de idee gegroeid om een Gents instituut op te richten. Het mocht geen broeikas worden waar men komedianten kweekt, maar het moest een instelling zijn waar "voor degenen die zich aan de Vlaamse toneelspeelkunst wensen te wijden, gelegenheid zou bestaan zich in de voornaamste bekwaamheden daartoe nodig, eigen te maken en die verder te ontwikkelen".³ Hij had al een plan opgesteld met het vereiste leerprogramma en de reglementen. Bij de uitwerking hiervan heeft hij zich vooral gebaseerd op het leerplan van de Amsterdamse Toneelschool. Alles lag dus klaar maar toch kon de school niet van start gaan. Lodewijk Lievevrouw vond namelijk geen geschikte leidersfiguur. Deze toe-

stand zou nog enkele jaren aanslepen, tot begin 1911.

Op 11 januari 1909 had de inmiddels tot doctor in de letteren gepromoveerde Jan Oscar De Gruyter samen met zijn vrienden de "Vereniging voor Toneel- en Voordrachtkunst" gesticht. De technische leiding hiervan was in de handen van Arie vanden Heuvel.⁴ De kern was Jan Oscar de Gruyter en Luc Van de Putte. De rest van de groep bestond o.a. uit Firmin van Hecke, Paul Kenis, Reimond Kimpe, Gust van Hecke, Adolf Herckenrath (schrijvers), Frits van den Berge (schilder), Carl de Cock en Domien Inghels (beeldhouwers). Deze jonge mensen wilden kost wat kost het toneel in Vlaanderen op een hoger kunstpeil brengen. Hun werkplan bestond uit het geven van vertoningen van dramatische werken met een hoge kunstwaarde en het organiseren van voordrachtavonden. Bovendien wilden ze oefenavonden geven die tot enige opleiding en volmaking van medespelers zouden leiden. De vereniging is op artistiek vlak te situeren in de literaire beweging van Van Nu en Straks. Zij wilde in de eerste plaats kunst brengen. Voor de leden, en voor De Gruyter vooral, was de kunst de bevrediging van het schoonheidsgevoel. De vertoning is een esthetische daad en alle andere kunsten moeten daarnaar werken.

Begin 1911 ging Lodewijk Lievevrouw kijken naar een voorstelling door de Vereniging in de Koninklijke Vlaamse Schouwburg gegeven. De leiding ervan was in handen van de nog jonge De Gruyter, die toen al van zich had laten horen op theatergebied.⁵ Meteen had Lievevrouw de man gevonden, en de dag daarna ging hij De Gruyter al opzoeken. Deze laatste was onmiddellijk enthousiast over de plannen, die volgens hem alleen maar een paar wijzigingen moesten ondergaan. De Gruyter had namelijk, uit ervaring met de Vereniging, ingezien dat de toneelspelers een grondiger en alzijdiger onderricht moesten krijgen.

Er werden drie oproepen gericht tot al diegenen die zich voor het toneel interesseerden. Nummer twee werd door De Gruyter zelf opgesteld en als omzendbrief rondgestuurd.

Het geldprobleem was nu nog de enige belemmering voor de oprichting van de toneelschool. Daarom werd besloten tot het instellen van de "Maatschappij ter aanmoediging der Vlaamse Toneelspeelkunst", die gesticht werd op 12 maart 1911. Deze maatschappij zou het beheer en het toezicht van de school waarnemen en ze zou bestaan uit werkende, beschermende en ereleden. De stichting van de school werd op 16 april 1911 effectief en op 1 mei werd het bestuur verkozen. Dit bestond uit Kamiel de Bruyne (voorzitter) die iets later dan de anderen zijn functie aanvaardde, Karen Lybaert en Paul Verbauwen (ondervoorzitters) en Lodewijk Lievevrouw (secretaris).

Lievevrouw stelde De Gruyter voor als artistiek leider van de school en hijzelf werd als beheerder aangesteld. Ondertussen hadden de betrokkenen via vrienden allerlei didactisch materiaal samengeraapt en het stadsbestuur stelde de school in de Guinardstraat 19 ter beschikking. Alles was nu klaar voor lessen. De eerste zondag van oktober 1911 werd de Gentse Toneelschool geopend.

II. Geest en doel van het onderricht.

In de tweede oproep van 1911 schreef Jan Oscar De Gruyter dat er van het toneel een veredelende invloed moet uitgaan. Door een volslagen gebrek aan vooropleiding bij onze toneelacteurs kon er van dergelijke invloed geen sprake zijn. Zij waren volledig op zichzelf aangewezen bij het uitbouwen van hun talent. Enkelen slaagden daar wonderwel in, maar anderen stegen niet boven hun eigen vruchteloze pogingen uit. "Wat al uitstekende krachten zijn daardoor versukkeld en gaan nog

alle dagen in Vlaanderen verloren". Verder wees De Gruyter ook op het belang van de regisseur. Hij kan alleen maar een artistiek verantwoord produkt afleveren als hij mag werken met acteurs die hun vak kennen en die het slagen van het dramatisch geheel boven hun persoonlijk succes stellen.

In het tijdschrift Pogen werd in April-Mei 1924 (p. 131-137) de door De Gruyter geschreven "leidende gedachten bij het oprichten van de Gentse Toneelschool" afgedrukt. Bij het lezen van dit eerder theoretisch gerichte opstel kunnen we ons wel afvragen of er zich in de geest van De Gruyter niet een zekere rationalisatie post factum voordoet. Het artikel verschijnt dertien jaar na de eigenlijke stichting van de school. Op dat moment was hij trouwens al van de school weg.

In het opstel staat dat de Gentse Toneelschool op een bescheiden manier wil meewerken aan een heropleving van een nieuwe stijl. Zo'n opleving doet zich altijd voor na een periode van stijl- en vormloosheid zoals op het einde van de vorige eeuw. Dat wordt echter in de weg gestaan door de uiterste specialisering van onze tijd. Vooral bij het toneel is dit merkbaar omdat daar verschillende, op zichzelf al gespecialiseerde, kunsten samenwerken. In het zoeken naar die nieuwe stijl streeft de mens o.a. naar schoonheid, en die is op zich een onderdeel van de Waarheid. Maar het schone wordt ons al in de natuur aangeboden. Waartoe dient de kunst dan nog? Bovendien is ieder menselijk gewrocht al in één of ander opzicht de bevrediging van de schoonheidsdrang. Ieder esthetisch gevoel is echter heel persoonlijk. Daarom moet een algemene esthetiek in acht genomen worden, anders zouden we verdrinken in een wereld van lelijkheid. Dit bewijst dat kunstonderwijs dringend nodig is. Maar kunstenaars, die op schoonheid gevoeliger reageren dan anderen, staan meestal heel weigerachtig tegenover enige vorm van opleiding. Onderwijs is namelijk wetenschappelijk en wetenschap ontwijkt schoonheidsaandoening.

De met kunstenaarsaanleg bedeelde leerlingen voelen zich in onze scholen niet op hun plaats. Ze hebben geen lucht, geen zon, geen warmte; ze verdorren of verkwijnen er als een uit zijn natuurlijk klimaat en gunstige omgeving verplante boom. En door hun leven dragen zij een vijandig gevoel mee tegenover het onderwijs - op zijn minst een gevoel van "Wat heb ik daar al tijd verloren!" - En inderdaad: zij hadden ook aan het onderwijs niets.

Maar onderricht is wel degelijk nodig omdat ieder mens een kunstenaar is die zich moet ontwikkelen tot wat hij werkelijk is. Het onderwijs moet helpen bij het verwerven van een persoonlijke kunst. De Gentse Toneelschool moet gezien worden als een onderdeel van de Kunstuniversiteit, waar elke kunstsoort een faculteit zou zijn. De school moet het boegbeeld worden van de eenheid van alle kunsten. De toneelkunst kunnen we als een symbool hiervan zien.

Dat De Gruyter in zijn opstel niet de werking of het programma van de toneelschool uitwerkt is heel goed te begrijpen als we het tijds kader in beschouwing nemen. In die jaren was er namelijk nog altijd geen instelling met een systematisch veelzijdig en volledig toneelonderwijs. En voordat men ook maar kon denken aan het opzetten van enige degelijk onderricht moest eerst met heel wat moeilijkheden afgerekend worden. Taboes, wantrouwen en betweterij dienden eerst afgebroken te worden en dat is wat De Gruyter in beperkte mate met zijn "leidende gedachten" probeerde te doen.

Wat de meer praktische kant van de zaak betreft ging de Gentse Toneelschool er van uit dat de acteur als eerste vereiste natuurlijke aanleg behoorde te bezitten. Dat is echter niet voldoende, want zoals ieder ander stielman moet hij zijn vak kennen en daarom moet hij het leren. Bij het acteren moet de tonelist zijn lichaam kunnen bespelen als een instrument, dat bijna werktuigelijk moet leren gehoorzamen aan zijn bewuste wil. Hij moet daarenboven buiten zijn eigen ik kunnen treden, waarbij hij verondersteld wordt zich op een behoorlijke

manier op de planken te kunnen voortbewegen.

Volgens de leraren kan het beroep van acteur (en natuurlijk ook dat van regisseur) niet geïmproviseerd worden. Intuïtie, durf en routine volstaan niet. Zij kunnen de eigenlijke vakkennis en fijne kunstzin niet vervangen. Het onderricht moet ervoor zorgen dat de aankomende acteur een eigen beroeps-esthetica opbouwt. Zijn vakkenis moet ontwikkeld worden, en hij moet aangezet worden tot het scherpen van zijn opmerkings-gave. Zijn ontwikkeling behoort alzijdig te zijn, wil hij het menselijke begrijpen. Kortom: iemand met aanleg zonder meer moet omgevormd worden tot een beslagen en bewust toneelspeler.

Ook probeerde de school het gebrek aan goed opgeleide regisseurs in te vullen. De spelleider moet via zijn concept het literaire werk omvormen tot een gaaf geheel van plastische kunst. Volgens De Gruyter is een regisseur een kunstenaar die alle hulpmiddelen die bij een toneelopvoering te pas komen vanuit éénzelfde opvatting beheerst. Het werkproces leidt op die manier tot een streng gedisciplineerde en ritmegevoelige vertoning.

De leraren probeerden deze doelstellingen na te komen door het onderwijs zo aangenaam en aantrekkelijk mogelijk te maken. Daarbij werd alleen die wetenschappelijke stof behandeld die rechtstreeks verband hield met het toneel. De structuur van de school en het aantal lessen lieten niet toe dat ook algemene, minder theatrale vakken zouden behandeld worden. Daarom werd er van de leerling gevraagd om zelfstandig de algemene cultuur te volmaken.

III. Overzicht van de werking van de school van 1911 tot 1959.

Vanaf de opening in 1911 tot de sluiting is de Gentse

Toneelschool in privéhanden geweest. Dat men daar eigenlijk niet zo gelukkig mee was zien we aan een uitspraak van Jan Oscar de Gruyter: "Eigenlijk is het toneel, evengoed als kerk en school en beeldende kunst (musea), staatszaak! Voorlopig begrijpt de staat zijn plicht nog niet in dit opzicht. Privaat initiatief moet daar voorgaan!"⁶ En dus begon op de eerste zondag van oktober 1911 het eerste schooljaar. De school teerde op de jaarlijkse bijdragen van de leden van de "Maatschappij ter aanmoediging van de Vlaamse Toneelspeelkunst" en het (lage) schoolgeld van de leerlingen. Bovendien kreeg het instituut ieder jaar een bepaalde toelage van stad, provincie en staat. Dit was echter verre van voldoende om in de behoeften van de school te voorzien. Gedurende haar hele bestaan zien we trouwens steeds meer subsidie-aanvragen. Aan het einde van haar bestaan raakte de school in echt ernstige financiële moeilijkheden, maar hierover later meer.

A. De periode van 1911 tot 1940.

Aanvankelijk beperkte de school zich tot de belangstellenden uit de stad Gent en omgeving. De lessen werden namelijk niet alleen op zondagvoormiddag gegeven (van acht tot twaalf), maar ook tijdens de week werd er gedurende een drietal avonden onderricht verstrekt (van zes tot acht). Uit die toestand bleek dat het bestuur de eventuele belangstellenden van verder weg uitsloot. Omdat talent zich nu eenmaal niet alleen in Gent manifesteert werden vanaf 1923 de zogenaamde provincieelergangen opgericht, die, evenals de stadsleergangen, drie jaar voorzagen. De lessen vonden echter alleen op zondagmorgen plaats. De leraren beschikten dus over amper vier uur per week en daarom beperkten ze zich tot de meest praktische vakken: uitspraakleer, voordrachtkunst, grimeren en samenspel.

Tenslotte werd er vanaf 1930 een tweejarige cursus regie opgezet waarvan de lessen plaatsvonden op zaterdag en zondag

van acht tot twaalf. De mensen van het eerste jaar regie volgden les samen met de leerlingen van het derde jaar toneel. Het eerste jaar omvatte dus een gezamenlijke basisopleiding. Ook hier werden er maar weinig vakken gegeven om dezelfde reden als bij de provincialeleergangen toneel. De vakken waren theatergeschiedenis, tekenen, theorie en praktijk van de regie.

In de jaren dertig werd er ook een vierde jaar klassieke opleiding opgericht. Hoewel dit een lovenswaardig initiatief was voegde het niets fundamenteels aan de opleiding toe. Het mag dan ook gezegd worden dat de Toneelschool hiermee in haar pogingen is blijven steken.

De leerlingen gingen naar een volgend jaar over door in juni een examen af te leggen. Voor de stadsleergangen werd op het einde van het derde jaar in een proefexamen voorzien. Dit is te vergelijken met het gewone overgangsexamen van de vorige jaren. Pas nadat de leerling hierin is geslaagd wordt hij toegelaten tot het eindexamen, dit met het doel het bekwaamheidsdiploma te verkrijgen. De studenten van de provincialeleergangen toneel en regie konden enkel een getuigschrift behalen, hoewel ook zij aan een publieke proef mochten meedoen. Uit de examenprogramma's blijkt dat er fragmenten van heel wat buitenlandse auteurs broederlijk naast traditionele Vlaamse auteurs werden opgevoerd. De studenten van de leergang regie moesten naast het afleggen van een praktisch examen ook een proefschrift inleveren over een bepaalde aspect van een van de twee fragmenten die ze moesten regisseren (één schriftelijk en één in praktijk).

In de toneelafdeling (stadsleergangen) onderscheidde men in het leerprogramma technische en esthetische tegenover algemene leervakken. In het programmaboekje van het tienjarig bestaan van de school (1921) is er een uiteenzetting opgenomen van de gegeven leerstof. Voor de technische vakken zijn

dat: uitspraakleer, stemvorming (met zingen), versleer, techniek van het drama, karakterontleding, kostuumkennis, grime, mimiek, plastiek (het doorvoelen van het lichamelijke), regie, samenspel en voordracht. De esthetische en algemene vakken omvatten: ritmische gymnastiek en dansen, Nederlandse letterkunde, dramatische letterkunde, geschiedenis van de beeldende kunst en tekenen.

De leraren proberen dus zoveel mogelijk informatie mee te geven in een toch min of meer beperkte tijd (15/16 uur per week). In de loop van het bestaan van de school heeft het programma wel wat veranderingen ondergaan, maar deze waren nooit zo ingrijpend dat ze een omwenteling veroorzaakten.

Bij de aanvang van het eerste schooljaar werd met een aantal lesgevers gestart die op één of andere manier bekend waren. Zie in dit verband De Gruyters belofte dat zijn vrienden belangeloos aan de toneelschool zouden meewerken. De belangrijkste uit het leraarkorps waren Lodewijk Lievevrouw, die meer beheerder dan leraar was, Jan Oscar de Gruyter (voordracht en fonetiek -zijn stokpaardje) Arie vanden Heuvel, van wie men soms beweerde dat hij van zijn leerlingen kleine Heuveltjes maakte, Pol Anri, Oscar Roels en vooral Luc. Van de Putte die De Gruyter na de oorlog verving toen deze geen tijd meer had om zich met de school bezig te houden.

Verder nog tot de tweede wereldoorlog o.a. Paul Kenis, Pol Anri, Lafayette De Neef, Oscar van Hauwaert, Herman Van Overbeke, Michel van Vlaanderen, Prof. Paul de Keyser, Jules van de Veegaete, Prof. Willem Pée, Karel van Rijn, Herman Vandermeulen, Gaston van der Meulen, Roger Verheest, Ernest Todt, Prof. Walter van Beselaere, Raymond Platel, Rodolphe de Buck en Joris Chabot.

De Toneelschool was toegankelijk voor personen vanaf zes-

tien jaar. Het lerarenkorps was er zich wel van bewust dat de ideale leeftijd achttien was, omdat dan de leerlingen hun middelbare studies voltooid hebben. De aldus opgedane kennis zou zo invloed hebben gehad op de manier van lesgeven in vakken zoals Nederlandse letterkunde. Na de tweede wereldoorlog werd dan wel de aanvangsleeftijd op zeventien gebracht, maar het ideaal werd nooit bereikt.

Niet lang nadat vol enthousiasme aan het nieuwe initiatief begonnen was brak de eerste wereldoorlog uit. Omdat het bestuur niet onder vreemd bewind wilde werken werd de school voorlopig gesloten. Maar in augustus 1915 keerden leerlingen en leraren al naar de Guinardstraat terug. Gedurende de tijd dat de school leegstond, werd er echter in de lokalen ingebroken. Behalve persoonlijke bezittingen van de leerlingen werd ook de leeszaal leeggehaald. Onder het gestolene bevond zich o.a. het verslagboek van de bestuursvergaderingen en van de algemene vergaderingen.

Nadat De Gruyter omwille van zijn bezigheden aan het Frontoneel besloten had niet meer naar de school terug te keren, nam Luc. Van de Putte zijn taak als artistiek leider over. Hij behield die functie tot 1959.

Tijdens het schooljaar 1915-1916 probeerde het instituut al onmiddellijk een zo groot mogelijke bekendheid te verwerven door middel van propagandemiddelen, iets wat de Toneelschool altijd is blijven doen. Een eerste gratis vertoning kwam er dan ook op 17 september 1916. In juni van datzelfde jaar werd Herman Vandermeulen de eerste laureaat. Hij zal vanaf 1917 de cursus voordracht voor zijn rekening nemen.

In november 1916 werd tijdens de vergaderingen van de Maatschappij gewag gemaakt van het feit dat de Duitsers de school zouden bezetten. Daarom beslisten de leden het huis op

het St. Jacobsplein te huren, waarnaar dan ook een maand later verhuisd werd, evenwel zonder te moeten betalen. De school werd door de stad namelijk kosteloos ter beschikking gesteld. Bovendien mochten de leraren voor de toneel- en plastische oefeningen gratis gebruik maken van het lokaal van de Maatschappij "God en vaderland" in de Burgstraat. Dat de oorlog niet zonder verdere troebelen aan de school voorbijging blijkt duidelijk uit een aantal feiten. Zo eiste het stadsbestuur dat iemand van de gemeente werd toegelaten in de bestuursraad van de school. Hierop volgde een hevige polemiek waarbij het instituut weigerde de statuten te veranderen om hieraan te voldoen. De stad op haar beurt wees op het gratis ter beschikking stellen van materiaal en lokalen. Bovendien werd de Maatschappij beschuldigd van anti-activisme. Tenslotte dreigde het College er mee een eigen toneelschool op te richten als de school zich niet uitsluitend aan haar eigen belangen hield.

Ook vlak na de oorlog waren er nog moeilijkheden. Enkele leraars (o.a. Luc. van de Putte) dreigden hun ambt neer te leggen als bepaalde mensen niet uit de Maatschappij verwijderd werden. Uiteindelijk werden na stemming, Michel van Vlaanderen, Arie vanden Heuvel en Herman Vandermeulen afgedankt. De eerste werd trouwens in 1920 weer aanvaard en ook de andere twee werden later weer in ere hersteld.

Wat het peil van de leerlingen betreft werd er vooral geklaagd over uitspraak en taal. Zo krijgen we in de verslagen te lezen:

De vergadering is het eens om vast te stellen en te betreuren dat de meerderheid van de leerlingen te weinig begrip heeft van taalkennis...
 ...Ene bijzondere aandacht moet geschonken worden aan de beschaafde omgangstaal; strenge maatregelen zullen genomen worden tegen diegenen die geen Nederlands in de school spreken.

Daarom besloot het bestuur een voorbereidend jaar in te voeren.

dit zou de leerlingen een betere uitspraak bijbrengen. Hoe de juiste werking van dit jaar is, was mij bij het lezen van de verslagen niet duidelijk. Het is zelfs niet zeker of het ook werkelijk gerealiseerd werd.

In 1921 vierde de school haar tienjarig bestaan. In het programma werd er een balans opgemaakt en daarbij waren de schrijvers er zich ten volle van bewust dat het summum nog niet bereikt was. Hoewel de school haar best deed de leerlingen een zo breed mogelijke waaier aan te bieden, vond zij dat het lesrooster nog uitgebreid moest worden. Zo zouden Franse, Engelse en Duitse taal- en letterkunde en ook kostuumnaaien voor de dames er nog moeten bijkomen. Maar ondanks de goede wil zijn die wensen nooit werkelijkheid geworden.

Gedurende de eerste tien jaar werden 247 leerlingen ingeschreven waarvan 24 in het eerste jaar. De overige jaren telde men een gemiddelde van 20 à 25 leerlingen. Van de 247 behaalden 241 studenten geen diploma. De meesten van hen verlieten de school na een of twee jaar. De enen bleken niet geschikt voor het toneel, de anderen konden de lessen niet combineren met hun dagelijkse bezigheden. Feit is dat bijna alle studenten die hun eindexamen aflegden, ook hun getuigschrift of bekwaamheidsdiploma in handen kregen.

Tot aan de tweede wereldoorlog ging de school nu haar rustige gang. Ieder jaar werd er druk les gegeven. Naar juni toe begonnen de leerlingen en leraars zich voor te bereiden op de examens. Ieder jaar werd er ook een prijsuitreiking verzorgd.

De Toneelschool bleef echter niet op haar lauweren rusten. Tal van initiatieven wilden sfeer en activiteit verbeteren. Zo werden er geregeld bezoeken aan de schouwburg georganiseerd,

geheel op kosten van de school. De Maatschappij sprak in de jaren twintig ook van het afschaffen van de toneelklas van het conservatorium en het versmelten van de declamatieklas met de Gentse Toneelschool na het verdwijnen van Mevr. Gevaert-Steven aan de eerste instelling. Dit voornemen werd, zoals bekend, nooit uitgevoerd.

Verder ijverde het bestuur ook voor een zaal met verhoog voor de lessen samenspel. Het slaagde erin de grote zaal van het Lakenmetershuis op de Vrijdagmarkt los te krijgen. Na een bezoek aan het toneel bleek dat de modernisering pas klaar kon zijn in september 1924. Plannen werden gemaakt, verbouwingen werden gedaan en uiteindelijk kwam het toneel er in oktober-november 1929.

Op zondag 27 juni 1925 werden in het Gravensteen te Gent twee vertoningen georganiseerd van "Hamlet". Hiermee probeerde het bestuur het aanzien van het instituut te vergroten. Van deze beroemde prestigieuze opvoeringen werd een filmpje gemaakt dat in 1971 werd afgedraaid ter gelegenheid van honderd jaar beroepstoneel te Gent.

Het vierde en vijfde lustrum werd op officiële wijze gevierd, respectievelijk met een opvoering van "Gloriant" in het Lakenmetershuis en een vertoning van "Het prinsesje van het groene eiland" van Alie Smeding. Ter gelegenheid van haar vijfentwintigjarig bestaan verkreeg de Toneelschool bovendien de titel "Koninklijk".

Van dan af zal de school een aantal bijkomende initiatieven nemen en er zal ook een intensere activiteit ontstaan. Zo werden er bijvoorbeeld een aantal voordrachten georganiseerd van o.a. Jan Fabricius en Willem Putman. Telkens ook werden dan fragmenten uit het werk van de betreffende auteurs opgevoerd. Andere sprekers waren ook Marcel Schumacher, Walter van

Beselaere en Dr. Cecil Vereecken. De twee laatsten werden trouwens leraar vanaf het schooljaar 1938-1939. Vervolgens hield men op 9 november 1937 een Vondelherdenking. Daar werd de dichterlijke en dramatische Vondel respektievelijk behandeld door Prof. Paul de Keyser en Michel van Vlaanderen. Met het volledige herdenkingsprogramma werd ook enkele malen buiten Gent opgetreden.

Bovendien werden er openbare lessen gegeven door Luc. Van de Putte in de kunst van het grimeren en tevens werd ook beslist bepaalde leervakken voor vrije leerlingen open te stellen (o.a. plastische kunsten en stijl leer, gegeven door Dr. Walter van Beselaere). In november 1938 verleende de Toneelschool haar medewerking aan het eeuwfeest van Hendrik Conscience " De Leeuw van Vlaanderen" georganiseerd door het stadsbestuur. Het hele opzet van deze onderneming was echter geen volledige meevaller.

In 1937 kwam men met het voorstel op de proppen een tijdschrift te stichten voor het toneel-, vak- en kunstonderwijs: "De Toneelschool". Het eerste nummer kwam er op 15 maart en er werd gedurende drie jaar geregeld gepubliceerd. De dichter Adolf Herkenrath hield zich, samen met Rodolphe de Buck, uitgebreid bezig met de redactie van het tijdschrift. Naast praktische en informatieve zaken werden ook artikels opgenomen van meer algemene culturele aard. De uitgave van het blad diende evenwel, tengevolge van de oorlog, na het nummer van juli-augustus te worden stopgezet.

In augustus 1939 werd het lokaal in de Kortrijksepoortstraat door het Belgische leger opgeëist en bezet. De school kreeg dan van het stadsbestuur de beschikking over lokalen in de stadsschool van de Gildestraat. Maar uiteindelijk dienden ook die lokalen ontruimd te worden bij het uitbreken van de oorlog. Al het materiaal werd in de stadsschool, gelegen in

de Sleepstraat, opgeborgen en de activiteit van de school werd voorlopig stopgezet.

B. De oorlogsjaren 1940-1945.

Over de activiteit tijdens de tweede wereldoorlog valt er eigenlijk weinig te zeggen. De toenmalige directeur, Marcel Schumacher, probeerde ondanks de tegenstand van de Maatschappij de school toch nog voort te zetten, dit vooral op praktisch gebied. In een lokaal van de Gentse Rijksuniversiteit werden bepaalde toneelstukken ingestudeerd die via lessen en voordrachten op verschillende manieren werden belicht. Deze "vervolmakingscursus" kende uiteindelijk toch nog een betrekkelijke belangstelling. Na enkele maanden bloedde de activiteit van dit initiatief evenwel dood. Wel is er in 1941 nog een vergadering van het bestuur geweest (zonder Schumacher) naar aanleiding van het ontslag van Lodewijk Lievevrouw. Er werd beslist Adolf Herckenrath de post van beheerder toe te vertrouwen.

Over de oorlogsperiode staat er in één van de verslagen over de activiteit van de Toneelschool:⁷

De cultuurdragers van de "Nieuwe Orde" hadden gemeend, gehoopt, dat zij ons zouden kunnen verlokken om aan te sluiten bij hun organisaties, met de hulp van de vijand opgericht; zij beloofden zelfs vele duizenden franken subsidiën. Wij weigerden en kropen liever in onze schelp dan de Koninklijke Toneelschool te laten misbruiken voor de verwezenlijking van vreemde, vijandige politieke doeleinden. Valse vrienden van de Toneelschool die haar werk vruchteloos probeerden na te apen en zich opbliezen als de kikvors uit de fabel, weenden in een zeker cultureel verslag aan de Bestendige Deputatie krokodilletranen, omdat de Toneelschool haar werking had stopgezet.

Eindelijk wou men ook de Studio der Toneelschool laten afbreken, onder voorwendsel dat deze laatste haar activiteit had gestaakt en het inrichten van een turnzaal voor de politie school een dringender behoefte betekende. Tegen dergelijk cynisme hebben wij heftig geprotesteerd

en de helden krabbelden terug, onder veel en schijnheilige betuigingen van hun waarachtige belangstelling.

Het is duidelijk dat de oorlog ook bij de Toneelschool ernstige sporen heeft nagelaten. Er heerste een geweldige chaos: geen lokaal, het materiaal her en der verspreid en door het vele verhuizen beschadigd, geen uitgebreid lerarenkorps en geen financiële middelen.

Tijdens de vergaderingen van de Maatschappij, nog voor de heropening van de school, werd besloten voordrachten te organiseren om zo in de actualiteit te komen. Op die manier kon het bestuur de brug leggen met het moment waarop de lessen hervat werden. De spreekbeurten, die werden opgevat als een soort zomercursus, hadden dankzij de heer Boes plaats in het Stadsarchief. Zij hadden een groot succes aangezien niet minder dan 33 leerlingen ervoor inschreven. Om die reden durfde de Maatschappij het aanbod van de heer Boes niet af te wijzen dat erin bestond dat hijzelf het directeurschap op zich zou nemen. Maar al gauw bleek dat hij zijn nieuwe functie verwaarloosde en alles overliet aan zijn secretaris, Rodolphe de Buck. Uiteindelijk werd in november 1945, op aanraden van Michel van Vlaanderen, Rodolphe de Buck als directeur aangesteld. Hij zou het ambt behouden tot de sluiting van de school. Luc. Van de Putte bleef in functie als artistiek leider, maar trad eerder als artistiek adviseur op. Bovendien kreeg Adolf Herckenrath na het ontslag van Lodewijk Lievevrouw, de bevestiging van zijn beheerderschap.

C. Na de oorlog.

Na de tweede wereldoorlog startte de Toneelschool met een zo goed als vernieuwd lerarenkorps. Reeds in 1946 wierf men de nieuwe leerkrachten aan. Van de vooroorlogse periode bleven alleen over: Herman Vander Meulen (voordracht, samenspel, uitspraakleer), Alfons Kemmel (schermen), Raymond Pla-

tel (stemvorming), Rodolphe de Buck (stijlleeër, uitspraakleeër, voordrachtkunst, samenspel). De nieuwe mensen waren Marcella Herpoel (tekenen), Christ de Cavel (ritmische oefeningen), Marcel Deruelle (beschavingsgeschiedenis), Carlos Detremmerie (grimeren), André Poppe (theatergeschiedenis), Frans Roggen (samenspel), Geert van de Meulebroecke (uitspraakleeër, vers-techniek, voordracht), Diane de Ghouy (kostuumgeschiedenis, kostumeerkunde), Maurits de Jonghe (techniek van het drama, karakterontleding) en Norbert de Backer (regie, karakterontleding).

Teneinde de werking van de school nog gunstiger te laten verlopen kwamen de leraars af en toe bijeen in werkvergaderingen om de evolutie van de leerlingen en de toestand van de school te bespreken. Ook aanpassingen betreffende het leerprogramma kwamen aan bod. Die wijzigingen waren trouwens helemaal niet wereldschokkend. Alleen als het tijds-klimaat of mentaliteit het vergden werden veranderingen doorgevoerd.

Rodolphe de Buck aanvaardde in 1945 zijn directeurschap alleen op voorwaarde dat de leerkrachten een minimum aan vergoeding zouden krijgen. In de vooroorlogse periode kregen de leraren ook wel een bepaald loon uitbetaald maar dit lag niet vast en was afhankelijk van de inkomsten van de Maatschappij. Het vernieuwde korps bracht echter een mentaliteitsverandering met zich. Bovendien had de school te maken met de concurrentie van de muziekacademies waardoor de bevolking van de provincialeergangen afnam. Om dit alles te compenseren diende het bestuur een grotere bestaanszekerheid voor de leraars te vinden en moest ook het moreel van het instituut opgevijseld worden.

De nieuwe voorzitter van de school, Paul van Aerden, inspecteur-generaal van het Middelbaar Onderwijs, voerde besprekingen met het Centraal Bestuur om na te gaan in welke

mate een hogere subsidiëring mogelijk was. De school werd aangesloten op de begroting van Schone Kunsten. Maar hier liggen de criteria tamelijk streng en is de subsidie niet zo hoog. Na een paar jaar is de Toneelschool dan overgeschakeld op Volksopleiding, die in de gegeven omstandigheden over meer mogelijkheden beschikte. Doordat de leraren nu ook voor een vast loon werkten kon de directie nu ook eisen dat ze degelijk onderwijs leverden. Bovendien konden, met de gekregen subsidies, nog allerhande dingen gedaan worden. Leraren mochten boeken en tijdschriften kopen voor de bibliotheek. Er konden bijzondere lessen worden georganiseerd (b.v. kostuumkunde) en er werd naar tentoonstellingen en voorstellingen gegaan. Wat vooral belangrijk is, er werd op een degelijker manier dan vroeger eindexamen afgenomen in de Koninklijke Schouwburg.

Tijdens deze naoorlogse periode werd er niets wezenlijks aan de geest van het onderwijs veranderd. Zo bleef het principe van de voordrachten, maar er kwam wel een proeftoneel ten behoeve van de regisseurs. Er heerste in de school een strengheid voor zowel leerlingen als leerkrachten, die naar de directie hoopte een gunstig resultaat zou opleveren. En inderdaad, gedurende de periode 1945-1950 werd het vertrouwen in de nieuwe leerkrachten niet beschaamd en steeg het aantal leerlingen voortdurend. Er waren gemiddeld 50 tonelissen verdeeld over de drie afdelingen. De lessen gingen aanvankelijk, na druk onderhandelen met het stadsbestuur, door in de lokalen van de Stedelijke Handelsschool. Maar de school mocht over geen enkele ervan vrij beschikken. Dit probleem bleef nog bestaan toem men in januari 1947 verhuisde naar het Meisjeslyceum in de Kortrijksepoortstraat. Ook daar kon het bestuur de klaslokalen niet inrichten volgens de eisen van een toneelinstituut. Maar dankzij de tegemoetkomende houding van de Studiefprefecte en de min of meer milde houding van het Ministerie van Openbaar Onderwijs konden leerkrachten en leerlingen toch nog ernstig werk leveren. Als echter de klassen

worden omgebouwd ten voordele van de Familiale afdeling van het Lyceum stond de Toneelschool weer op straat. Nadat de lessen enkele weken geschraapt waren, verhuisde alles naar de Onderstraat. Maar ook daar kon niet in normale omstandigheden gewerkt worden. Uiteindelijk kon toch nog teruggekeerd worden naar (andere) lokalen van het Lyceum.

De school probeerde het onderwijs kwalitatief zo hoogstaand mogelijk te maken. Zo kreeg de regieklas de opdracht een regieboek samen te stellen en decors te ontwerpen en te vervaardigen. In de les kostuumkunde ontwierpen en maakten de leerlingen echte kledingstukken. De stemmen van de studenten werden door bandrecorders geregistreerd en men werkte voor bepaalde lessen met een projectietoestel. Veel materiaal was echter niet de eigendom van de school maar werd hier en daar geleend.

In april 1949 ging er een prestigieuze Dr. De Gruyter-herdenking door in de Schouwburg. Zondag de vierentwintigste had er een academische zitting plaats en op maandag was er een soort kunstmanifestatie met voordracht en toneel. Deze viering mag wel als een van de hoogtepunten van de naoorlogse periode gezien worden.

In 1950 stichtten bepaalde leerlingen en oud-leerlingen Toneelstudio '50 (waar later Arca uit ontstaan is). Zij werden immers geconfronteerd met het Nationaal Toneel en de daaraan verbonden Studio. De mensen van de Toneelschool wilden niet bij de pakken blijven zitten. Daarom stelden afgestudeerden en studenten een nieuwe groep samen onder leiding van Dré Poppe. Het hoofddoel van deze groep was experimenteren. Belangrijk in dit opzicht is dat de Toneelstudio '50 zich uit de Toneelschool ontwikkeld heeft.

Vanaf 1949-1950 begon de leiding meer en meer over geld-

problemen te klagen. Na de overschakeling van Schone Kunsten naar Volksopleiding verminderde de subsidie geleidelijk aan. Op het einde zouden de jaarlijkse toelagen maar 30.000 fr. meer bedragen (in het begin 90.000 fr.). Reeds in 1949 werden er gesprekken met het Ministerie van Openbaar Onderwijs gevoerd. Daar werden beloften gedaan maar er werd niets ondernomen. Om die reden stichtte het bestuur in 1950 een actiecomité dat tot doel had de Maatschappij uit haar oorlogsslaap wakker te schudden, om op die manier weer een ruimere belangstelling voor de school te wekken. Het comité had contacten met de drie toneelverbonden van de amateursverenigingen en er werd nog eens aansluiting gezocht met het Ministerie. Maar uiteindelijk bracht ook dit niets teweeg. Bovendien begon de directie ook bang te worden voor eventuele hervormingen in de conservatoria. Daarom stelde zij voor om samen te werken. Het conservatorium had de macht om de overheid te overtuigen en de Toneelschool beschikte over de ervaring. Men wilde de verbroedering wel buiten de gebouwen van het conservatorium houden. Toch mochten al deze inspanningen niet baten. Ondertussen daalde het aantal leerlingen gestaadig.

Gedurende 1953-1954 gooit de leiding het dan over een andere boeg. In het bestuur van de Maatschappij werden nu vertegenwoordigers uit de drie toneelverbonden opgenomen. Dit duidt erop dat de school de oorspronkelijke bedoeling om beroepsspelers te vormen enigszins liet varen ten voordele van de amateurs. Om de aandacht van de liefhebbers te wekken besloot de directie tot het organiseren van zogenaamde "toneel week-ends", dit onder auspiciën van het Ministerie van Openbare Onderwijs, dienst Volksopleiding. Er zijn zo een drie-, viertal initiatieven geweest, onder ander te Lier, Leuven en Brugge. Het programma van deze bijeenkomsten bestond meestal uit een inleidende voordracht. Die kon handelen over een stuk of over bepaalde algemene problemen op toneelgebied. Eventueel hierbij aansluitend brachten de leraars en leerlingen de op-

voering van een stuk. Meestal boden de initiatiefnemers de belangstellenden ook de gelegenheid aan enige praktische oefening te doen. Bovendien werd door de organisatoren voor begeleidende lectuur gezorgd.

Jammer genoeg mochten al deze inspanningen niet baten. Tijdens de jaren 1955 en 1956 zijn er nog herhaalde contacten met het Ministerie geweest. Gesprekken werden gevoerd en verslagen werden geschreven maar uiteindelijk kreeg de school toch niet de gewenste subsidie. 1956 is dan ook het laatste jaar dat de school nog volledig werkte.

In datzelfde jaar verloor het instituut ook een goede kracht aan Frans Roggen. Hij gaf van dan af les aan het Conservatorium van Gent. Rodolphe de Buck zag in dat de Toneelschool een zinkend schip was en interpelleerde om Frans Roggen de plaats van Edgard de Pondt te laten innemen. Feit is dat de school aan Frans Roggen een zeer beslagen en werklustig leraar verloor.

Tijdens de jaren 1957-1958 is er nog een gedeeltelijke activiteit. De leraars werkten nog verder met het tweede en derde jaar maar er begon geen eerste jaar meer. Er kwam in 1957 nog een laatste eindexamen regie maar dat is dan ook de finale stuiptrekking geweest.

In 1959 diende Rodolphe de Buck zijn ontslag in. Ook de Maatschappij zag in dat het instituut niet verder kon bestaan en was genoodzaakt de Gentse Toneelschool te sluiten. De leraars werden dan, mede door de hulp van Rodolphe de Buck aan het werk geholpen in het Conservatorium. Alleen Dré Poppe kon op deze manier niet geplaatst worden.

Bij de sluiting van de school bleef er nog 65.000 fr. over. Het geld werd op de bank geplaatst en men besloot jaarlijks

(na 1966 tweejaarlijks) een "Toneelschoolprijs" in te stellen. Er werd dan een beeldje gegeven aan de meest verdienstelijke acteur of actrice. Na 1973-1974 werd er ook eventueel een regisseur onderscheiden. Het was niet de bedoeling zomaar een prijs weg te geven. Men wilde het geheel van de artistieke prestaties in ogenschouw nemen. Bovendien werd de artiest als mens geëvalueerd. De prijzen werden in jaarvolgorde toegekend aan Jef Demedts, Lieve Moorthamer, Werner Kopers, Suzanne Juchtmans, Jo de Meyere, Blanka Heirman, Cyriel van Gent, Chris Boni, Roger Bolders, Hugo van den Berghe en A. de Frenne (deze laatste twee als regisseurs).

IV. Laureaten in chronologische volgorde.

Afdeling toneel: stads- en provincieleergangen: Herman Vandermeulen, Oscar van Crombrugge, Michel van Vlaanderen, Jeanne Morits, Alice van Wetter, Paula Verbauwen, Alice Helskens, Marcel Schumacher en zijn vrouw, Adri de Rese, Mathilde Cornand, Madeleine Snauwaert, Georges Jacobs, Dries Neerman, Rachel van Laeken, Norbert Hoste, Rachel Backeljau, René Perost, Valère Vereecke, Georgette Hofman, Simonne de Brabander, Angèle Watelet, Stella de Rudder, Rodolphe de Buck, Elfride Arschodt, Mej. Freddy van Rooy, Marcelle Watelet, De Vemie, Anna Vandenberghe, Mevr. Pletsier-De Groot, M. Tonneau, Vande Voorde, Mevr. Verriest, Mevr. Van Stuyvendael, Adèle de Vos, Madeleine Rathé, Karel Schotte, Gust Steuperaert, Jef. Agneesens, Ghislaine de Groot, Jozef de Rop, Julien Copers, J. Verdict, Désiré Demets, Marc Depoortere, Frans van Caeneghem, Carlos Detremmerie, Georgette Fauconnier, Emmy Coolen, Aimé de Meester, Willy Verbauwen, Hilde Pée, Yolande van Acker, Walter Eysselinck, Roger Lammen, Charles Janssens (vrije leerling), Herman Bollaert, Emmy Leemans, Jozef de Sonnevile.

Afdeling regie: Jan Remue, Pieter Bombeke, Karel Calson, Edmond Coppens, Angèle Watelet, Mevr. Van Ootegem, Rodolphe

de Buck, Adrien van Caneghem, Norbert de Backer, Roger Lammen, Herman Bollaert, Walter Eysselinck, Rudi van Vlaanderen.

Voor de meeste leerlingen lag de beste toekomstmogelijkheid bij de Nederlandse Schouwburg van Gent. Een groot deel van hen verdween echter een paar jaar later uit de beroepspraktijk. Velen bleven zich ongetwijfeld voor het toneel inzetten, maar doordat zij niet bij een erkend gezelschap werkten is het heel moeilijk na te gaan wat deze mensen verder op het toneelgebied nog gedaan hebben. Enkele laureaten springen echter in het oog. Herman Vandermeulen, Michel en Rudi van Vlaanderen, Alice Helskens, Charles Janssens, Emmy Leemans, Rodolphe de Buck, Roger Lammen en Walter Eysselinck zijn mensen die het in het beroepsleven gemaakt hebben. Zij bleven niet noodzakelijk bij het Nederlands Toneel te Gent, maar gingen het ook bij andere gezelschappen of in het toneelonderwijs proberen. Dit laatste was onder andere het geval voor Rodolphe de Buck en Emmy Leemans die behalve actrice in de KNS ook les gaf en geeft in Studio Herman Teirlinck.

NOTEN.

- ¹ Handelingen van het negende Nederlands Letterkundig Congres gehouden te Gent in 1867, p. 279.
- ² Onder andere Louis Moor (halfbroer van Louis Bouwmeester), Theo Brondgeest-Bouwmeester (de steractrice van Nederland), Maria Smits-Grader, Francisca Kinsbergen-Rentmeester, Arie Smits-Grader.
- ³ Zie een brief die Lodewijk Lievevrouw aan een vriend schreef. Cfr. het programma van het veertigjarig bestaan van de Gentse Toneelschool (1951).
- ⁴ Aangezien Vanden Heuvel echter 's avonds onmogelijk in Gent kon zijn heeft zijn medewerking aan de Vereniging zich beperkt tot het leveren van de schriftelijke regie van "Star-

kadd" van Hegenscheidt, waarin hij het ontoneelmatige van het stuk probeert aan te tonen. .

- ⁵ Cfr. de vertoning van Hegenscheidts "Starkadd" in april 1909 de Minardschouwburg, die als eerste voldeed aan de eisen van een volwassen toneel die de intellectuelen van toen stelden.
- ⁶ Dit citaat wordt aangehaald in een artikel in Vooruit, 7 oktober 1948. Titel: "Geest en doel van het onderricht aan de toncelschool te Gent. Een lezing van Mr. Luc Vandeputte".
- ⁷ Dit verslag bevindt zich in de mappen van het Documentatiecentrum voor Dramatische Kunst te Gent.